

ÚLOHY NA KRAJSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

Texty úloh zostavili:

PhDr. Alena Polakovičová,
PhDr. Katarína Hincová, PhD.,
PhDr. Ľubica Štarková,

Gymnázium J. Hronca, Novohradská 3, Bratislava
FF UCM, Trnava
1. súkromné gymnázium, Bajkalská 20, Bratislava

Recenzovali:

PhDr. Eva Vrbanová,
PaedDr. Mária Melichárová,

Gymnázium Alberta Einsteina, Bratislava
časopis Slovenský jazyk a literatúra v škole, Bratislava

KRAJSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ (kategória B)

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

Kniha – univerzálne médium (úryvok)

Od vynálezu kní_tlače vyšli na celom svete milióny kníh a zdá sa, že aj napriek technickému pokroku ich tak skoro nič nenahradí.

Nieko_ko verných priateľov človeka sa uchádza o predikát „najlepší“. Popri psov_a postel_ je to aj kniha. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že súčasnosť práve tomuto odvekému priateľovi človeka veľmi nežičí. Prinajmenšom vydavatelja a kníhkupci bijú na poplach, že ľudia nekupujú knihy, a teda ani nečítajú. Kupovať a čítať sú však dve rôzne veci.

Nie každ_, kto nakupuje knihy na metre, ich aj číta, a na druhej strane, nie o každom, kto takmer ignoruje dnešnú ponuku vydavateľstiev a kníhkupectiev, sa dá povedať, že nečíta. Kultúrnu úroveň človek najčastejšie získa vo svojej rodine a záľubu v čítaní naňho prenású rodičia, čo je spojené s prístupom k neraz pozoruhodnej rodinnej knižnici, ktorá sa môže dediť z pokolenia na pokolenie. Knihomoli s ve_kými knižnicami plnými atraktívnych t_tulov zo šesťdesiat_ch až deväťdesiat_ch rokov minulého storočia si asi sotva budú dnes znova kupovať základnú literatúru.

Všeobecná gramotnosť naprieč spoločenskými vrstvami_ je relatívne novodobá záležitosť. Súvisí s postupným zavedením všeobecnej povinnej štvorročnej školskej dochádzky v Európe koncom 18. storočia. Dovtedy vedeli čítať a písať len učitelia a kultúrne vyspel_ príslušníci honorácie. Ani potom nepatrilo čítanie kníh ešte dlho medzi bežné kratochvile. Rozšírilo sa až v druhej polovici 19. storočia. A to, že veľa príslušníkov mojej generácie i generáci_ pred nami je sčítaných, to zasa súvisí s atmosférou_ života v komunistickom režime. Neexistovali nijaké iné lákadlá, nijaké iné kratochvile. Koho nezaujímalo poskakovanie vo folklórnom súbore alebo vreškanie na futbalovom či hokejovom štadióne, ten ozlomkrky čítal. Pamätám sa, že som prečítal denne jednu knihu. A nebol som sám.

Dnes už má kultúrny človek, pochopiteľne, viac atraktívnych lákadiel. Je to to, čo Fedor Gál výstižne nazýva „pestrosťou šancí“. Kultúrny človek sa dnes nerovná automaticky knihomo_. A predsa tu knihy stále sú, stále sa vydávajú nové a zdá sa, že žiadna technická vymoženosť im neublíži. Koľkokrát už **kuvikovia predpovedali** zánik knižnej kultúry, a predsa sa vždy mýlili. Na čítanie knihy totiž potrebujeme hardvér i softvér, ktorý si stále nosíme so sebou, v sebe. Pár očí, občas možno vylepšených okuliarmi na čítanie, ako hardvér, a naša gramotnosť a schopnosť porozumieť písanému textu ako softvér. Sto rokov starý Ottov náučný slovník môžeme používať bez problémov aj dnes. Jeho desať rokov starú elektronickú verziu na CD-ROM-e už sotva máme na čom otvoriť, tak sa zmenili informačné technológie.

(Peter Pišťanek, Sme 3. 12. 2009)

Ukážka 2

Alegorický obraz *La Primavera* (Jar) od florentského renesančného maliara Sandra Botticelliho vznikol niekedy v rokoch 1485 – 1487 na objednávku Lorenza de Medici. Scéna na obraze zachytáva lúku ohraničenú stromami, na ktorej sa zišlo deväť postáv z antickej mytológie. Približne v strede obrazu stojí Venuša, ktorú sprevádza jej syn Amor. Na ľavom okraji obrazu stojí postava Merkúra, posla bohov, so zdvihnutou pravou rukou, ktorý priviedol k Venuši tri grácie. Skupina troch postáv vpravo na obraze vychádza z antického

mýtu vyrozprávaného v Ovídiiovom cykle básnických skladieb *Fasti* (Kalendár). Grécka nymfa *Chloris* v ňom hovorí o tom, ako sa stala „kráľovnou kvetov“. Na jednej z jej jarých prechádzok ju západný vietor *Zefír* prenasledoval a zmocnil sa jej, ale neskôr sa s ňou oženil a urobil z nej bohyňu jari, ktorú *Rimania* nazvali *Flórou*. Keď bohyňa kvetov rozpráva o svojom pôvode, jej ústa „vydychujú ruže jari“. *Botticelli* zobrazil *Chloris* s kvetmi prúdiacimi z jej úst, ako keby ju objatie *Zefira* premenilo na *Flóru*. Postava vedľa nej býva označovaná ako „znovuzrodená“ *Flóra*.

Flórine dlhé šaty sú možno vyobrazením bielych šiat „pomalovaných ružami, kvetmi a zeleňou“, ktoré sa v roku 1475 zjavili na turnaji *Mediciovcov*.

Sám *Lorenzo de Medici* napísal sonety, ktoré používajú jar ako metaforu pre plodnú silu lásky.

Na Slovensku sa *Primaverou* inšpiroval *Anton Augustín Baník* v revuálnej výpravnej opere v 5 obrazoch.

(Wikipedia, upravené)

1. Doplňte do textu ukážky 1 chýbajúce písmená.

2. Ktoré z tvrdení vystihuje názor autora ukážky 1?

- A. Technický pokrok v oblasti informačných technológií jednoznačne bráni čítaniu kníh.
- B. Čítanie „papierových“ kníh je vďaka pestrosti šancí a technickému pokroku neefektívne.
- C. Knihy sú najbezpečnejším nosičom informácií, pretože oči technicky nezastarajú.
- D. Súčasná populácia už nevie využívať knihy ako informačné zdroje, pretože pracuje s modernejšími zdrojmi.

3. Autor ukážky 1 je presvedčený, že

- A. kultúrnu úroveň získava človek predovšetkým svojím prístupom k štúdiu.
- B. rodičia môžu veľmi výrazne ovplyvniť prístup svojich detí k čítaniu kníh.
- C. prístupom k pozoruhodnej rodinnej knižnici by získalo každé dieťa vzťah k čítaniu.
- D. knihomoli s veľkými knižnicami sú najlepšími zákazníkmi kníhkupectiev.

4. Ktorá z možností vyplýva z textu ukážky 1?

- A. Vydavatelia postupne strácajú záujem o vydávanie kníh.
- B. Kultúra národa sa meria množstvom prečítaných kníh.
- C. Ľudia, ktorí čítajú knihy, rozumejú písanému textu.
- D. Schopnosť čítať patrí ku všeobecnej gramotnosti.

5. Čo bolo pre generáciu autora ukážky 1 dôvodom záujmu o čítanie kníh?

- A. Len malá časť mladých ľudí mohla vyplniť svoj voľný čas tancom vo folklórnom súbore.
- B. Príslušníci nižšej spoločenskej vrstvy nemali prístup k hodnotnej literatúre.
- C. Malý počet športovísk neumožňoval všetkým mladým aktívne športovať.
- D. Predošlý politický režim nevytvoril iné pútavé príležitosti na trávenie voľného času.

6. Kultúrny človek je podľa autora ukážky 1

- A. ten, kto má široké spektrum záujmov.
- B. ten, kto často číta krásnu literatúru.
- C. každý, kto rozumie písanému textu.
- D. každý, kto pravidelne nakupuje knihy.

7. Slovom *kuvikovia* v slovnom spojení *kuvikovia predpovedali* má autor v ukážke 1 na mysli

- A. ľudí, ktorí sa vyznajú v problematike a možno im na slovo veriť.
- B. ľudí, ktorí v pravej chvíli vedia ovplyvniť mienku ostatných.
- C. ľudí, ktorí majú v živote ku všetkému pesimistický prístup.
- D. ľudí, ktorí zo zásady odmietajú čítanie všetkých kníh.

8. Slovné spojenie *bijú na poplach* má v kontexte ukážky 1 podobný význam ako

- A. zastrášujú nepriateľa.
- B. dôrazne upozorňujú.
- C. bojujú za svoje práva.
- D. zvolávajú do boja.

9. Ktorým vetným členom je v nasledujúcej vete podčiarknuté slovné spojenie?

Všeobecná gramotnosť naprieč spoločenskými vrstvami je relatívne novodobá záležitosť.

- A. nezhodným prívlastkom
- B. príslovkovým určením miesta
- C. zhodným prívlastkom

D. príslovkovým určením spôsobu

10. Slabika -di- sa v slove predikát vyslovuje

- A. mäkko, pretože -d- je mäkká spoluhláska.
- B. mäkko, pretože ide o výslovnosť skupín [ďi, ťi, ňi, ľi].
- C. tvrdo, pretože výslovnosť slabiky -di- je vždy tvrdá.
- D. tvrdo, pretože ide o cudzie slovo, prevzaté z latinčiny.

11. V ktorej z možností je uvedený lexikálny význam podstatného mena *kratochvíľa*?

- A. archaizmus
- B. vzniklo skladaním
- C. príjemné krátenie času
- D. podstatné meno, ženský rod, singulár, nominatív

12. Vymenujte všetky druhy umenia, ktoré sú spomenuté v ukážke 2.

.....

13. Vypíšte z ukážky č. 2 tri názvy literárnych žánrov.

.....

14. Pomenujte pohyb grácií na obraze pomocou prídavného mena, ktoré má rovnaký slovný základ ako dané podstatné meno.

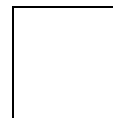
..... pohyb

15. Ktorý z nasledujúcich žánrov je postavený na alegórii?

- A. epos
- B. bájka
- C. poviedka
- D. óda

16. Ktorá kniha získala v roku 2010 od čitateľov najviac hlasov v televíznej ankete Moja naj kniha?

.....

DRUHÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Práca s textom – čas: 30 minút

Napíšte článok do školského časopisu (max. 20 viet) na tému

Môže škola ovplyvniť vzťah mladých ľudí k čítaniu?

TRETIA ČASŤ – ÚSTNA

Pripravte si príspevok do diskusie, v ktorom navrhnete 3 knižné tituly, ktoré by ste zaradili do povinného čítania s odôvodnením vášho výberu.

Na **prezentovanie** pripraveného príspevku máte 5 minút.